

Opasraportti

HuTK - Ihmisen evoluutio ja käyttäytyminen (2019 - 2020)

Ihmisen evoluutio ja käyttäytyminen

Osoite: Historia, PL 1000, 90014 Oulun yliopisto

Katsaus oppiaineeseen

Oulun yliopiston uusi monitieteinen "Ihmisen evoluutio ja käyttäytyminen" -sivuaine perehdyttää ihmisen ja muiden eläinten evoluutioon ja evoluutioekologiaan, käyttäytymisen evolutiiviseen tutkimukseen, kommunikoinnin evoluutioon, kulttuurin ja biologian suhteisiin sekä evoluutioteorioiden historiaan. Kansainvälisesti ihmisen evolutiivinen tutkimus on ollut vahvassa nousussa viime vuosikymmeninä, ja evoluutioteoriaa on ryhdytty hyödyntämään ihmistieteissä ja myös humanistisissa tieteissä yhä voimakkaammin, mistä on yhtenä esimerkkinä evoluutioteoriaa ja historian tutkimusta yhdistävä evoluutiohistoria. Evoluutiotutkimus on tällä hetkellä hyvin dynaaminen, jatkuvasti kehittyvä ja poikkitieteisyyttä korostava ala, ja sivuaine tarjoaa Suomen oloissa ainutlaatuisen mahdollisuuden omaksua uusin tieto ja ymmärrys eräistä keskeisistä evoluutioteoriaa hyödyntävistä tutkimusalueista.

Opinto-oikeus ja opintojen aloittaminen

Mikä parasta, sivuaine on avoin kaikille opiskelijoille eikä vaadi mitään valmistavia opintoja.

Ihmisen evoluutio ja käyttäytyminen, 25 op:

750336A Evoluutioekologia

751366A Eläinten käyttäytyminen

694815S Kommunikoinnin evoluutio

700168A Evoluutioajattelu antiikista uusdarwinismiin

687361P Biologia ja kulttuuri

Tutkintorakenteisiin kuulumattomat opintokokonaisuudet ja -jaksot

687361P: Biologia ja kulttuuri, 5 op

751366A: Eläinten käyttäytyminen, 5 op

700168A: Evoluutioajattelu antiikista uusdarwinismiin, 5 op

750336A: Evoluutioekologia, 5 op

Opintojaksojen kuvaukset

Tutkintorakenteisiin kuulumattomien opintokokonaisuuksien ja -jaksojen kuvaukset

687361P: Biologia ja kulttuuri, 5 op

Voimassaolo: 01.08.2015 -

Opiskelumuoto: Perusopinnot

Laji: Opintojakso

Vastuuyksikkö: Humanistinen tiedekunta

Arvostelu: 1 - 5, hyv, hyl

Opettajat: Markku Niskanen

Opinto-kohteen kielet: englanti, suomi

Leikkaavuudet:

ay687361P Biologia ja kulttuuri (AVOIN YO) 5.0 op

Laajuus:

5 op

Opetuskieli:

suomi/englanti

Ajoitus:

1. vuosi

Osaamistavoitteet:

Opiskelija tunnistaa biologisen antropologian peruskäsitteet ja pystyy selittämään ihmislajin ja sen maantieteellisen variaation evoluution. Opiskelija osaa määritellä biologian, kulttuurin ja ympäristön välistä vuorovaikutusta ja suhdetta sekä selittää ihmisen variaatioita. Opiskelija osaa määrittää ihmistä, terveyttä, sairautta, sukupuolta ja ruumiillisuutta koskevat käsitykset kulttuurisesti vaihteleviksi ja sosiaalisesti rakentuneiksi.

Sisältö:

Ihmisen biokulttuurinen evoluutio sekä biologian, kulttuurin ja ympäristön väliset suhteet. Biologinen ja kulttuurinen variaatio ja sopeutuminen sekä terveyden, sairauden, sukupuolisuuden ja ruumiillisuuden kulttuurinen määrittäminen.

Järjestämistapa:

Kontaktiopetus

Toteutustavat:

Luennot

Kohderyhmä:

Ensimmäisen vuoden kulttuuriantropologian ja arkeologian opiskelijat.

Esitietovaatimukset:

-

Yhteydet muihin opintojaksoihin:

-

Oppimateriaali:

Luennoilla jaettava materiaali

Suoritustavat ja arviointikriteerit:

Luentotentti tai kirjalliset/harjoitustehtävät

Arviointiasteikko:

0-5

Vastuuhenkilö:

Yliopistotutkija Markku Niskanen

Työelämäyhteistyö:

Ei

751366A: Eläinten käyttäytyminen, 5 op

Opiskelumuoto: Aineopinnot

Laji: Opintojakso

Vastuuyksikkö: Biologian ala

Arvostelu: 1 - 5, hyv, hyl

Opettajat: Kaitala Arja

Opintokohteen kielet: suomi

Laajuus:

5 op / 133 h opiskelijan työtä.

Opetuskieli:

Englanti

Ajoitus:

LuK-tutkinto EKO 3. sl tai FM-tutkinto EKOE 1 sl.

Osaamistavoitteet:

Eläinten käyttäytymisen evolutiivisten syiden ja käyttäytymisen merkityksen ymmärtäminen. Perehdyttää opiskelijat käyttäytymisekologisen tutkimuksen lähtökohtiin sekä ajattelu- ja työskentelytapoihin. Esitellä tuoreinta kansainvälistä ja suomalaista käyttäytymisekologista tutkimusta.

Sisältö:

Suunnattu kolmannen vuosikurssin opiskelijoille. Kurssi antaa perustiedot modernista käyttäytymisekologiasta. Kurssilla paneudutaan käyttäytymisekologian pääperiaatteisiin ja teoriataustaan. Pääpaino on eläinten sosiaalisessa käyttäytymisessä ja yksilöiden välisessä vuorovaikutuksessa. Käsiteltäviä aiheita ovat mm. seksuaalivalinta, jälkeläishoito, auttaminen, yhteistyö ja oppiminen. Lisäksi tarkastellaan lajienvälisiä vuorovaikutuksia kuten esim. petojen välttämistä. Esimerkkejä on myös soveltavasta käyttäytymistutkimuksesta ja etologiasta. Luentoihin osallistuminen on pakollista ja niistä pidetään oppimispäiväkirjaa. Luentojen lisäksi on ryhmätöitä ja oppilaat pitävät seminaariesitelmän. Luentopäiväkirjan ja seminaarin voi tehdä suomeksi.

Järjestämistapa:

Lähiopetus.

Toteutustavat:

36 h lu, ryhmätyö, sem, te.

Kohderyhmä:

LuK-tutkinto EKO: vaihtoehtoinen, FM-tutkinto EKOE: pakollinen.

Esitietovaatimukset:

Ei.

Yhteydet muihin opintojaksoihin:

-

Oppimateriaali:

Oheislukemisto: Davis, NB, Krebs, JR, & West, SA N.B. (2012) An Introduction to Behavioural Ecology, 4s painos, Wiley-Blackwell. Viitala, J, (2005): Vapaasta tahdosta? Käyttäytymisen evolutiivinen perusta. 2005. Atena. Kurssikirjojen saatavuuden voi tarkistaa [tästä linkistä](#)

Suoritustavat ja arviointikriteerit:

Oppimispäiväkirjat ja tentti (vapaaehtoinen).

Arviointiasteikko:

1-5 / hylätty.

Vastuuhenkilö:

Arja Kaitala, Topi Lehtonen ja Olli Loukola.

Työelämäyhteistyö:

Ei.

Lisätiedot:

-

700168A: Evoluutioajattelu antiikista uusdarwinismiin, 5 op

Voimassaolo: 07.09.2016 -

Opiskelumuoto: Aineopinnot

Laji: Opintojakso

Vastuuyksikkö: Humanistinen tiedekunta

Arvostelu: 1 - 5, hyv, hyl

Opettajat: Pietikäinen, Petteri Olli

Opintokohteen kielet: suomi

Voidaan suorittaa useasti: Kyllä

Laajuus:

5 op / 135 tuntia opiskelijan työtä

Opetuskieli:

suomi/englanti

Ajoitus:

Vapaa

Osaamistavoitteet:

Opiskelija perehtyy evoluutioajattelun historiaan antiikista nykypäivään ja osaa kuvailla kyseisen ajattelun ja evoluutiota koskevan teoretisoinnin keskeiset historialliset kehityslinjat

Sisältö:

Perehtyminen evoluutioajatteluun lähtien antiikin ihmisluontoajattelusta ja "olemisen suuren ketjun" ideasta ja jatkuen valistuksen kautta Darwinin teoriaan ja muihin 1800-luvun ja 1900-luvun alun evoluutioteorioihin. 1900-luvun kehityksessä keskitytään 1960-luvulla alkaneeseen darwinismin käännteeseen, jossa painopiste siirtyi eliöiden rakenteista niiden käyttäytymisen tutkimiseen (esimerkkeinä altruismi ja seksuaalisuus). Lopuksi keskustellaan konsilienssin ajatuksesta jonka mukaan ihmistieteiden ja luonnontieteiden tulisi yhdistää voimansa ja luoda uudenlainen biososiaalinen tutkimussuuntaus.

Järjestämistapa:

Kontaktiopetusta 24 tuntia ja itsenäistä työskentelyä 111 tuntia

Toteutustavat:

Luentokurssi ja oheistehtävä

Kohderyhmä:

Ei rajattu

Esitietovaatimukset:

Ei vaatimuksia tai suosituksia aiemmista opinnoista

Yhteydet muihin opintojaksoihin:

Opintojakso on itsenäinen kokonaisuus eikä edellytä muita samanaikaisesti suoritettavia opintoja.

Oppimateriaali:

Peter J. Bowler: Evolution: the history of an idea

Suoritustavat ja arviointikriteerit:

Hyväksytyy-merkinnän saaminen edellyttää aktiivista osallistumista opetuskeskusteluihin, kurssitehtävien palauttamista sekä oppimispäiväkirjan avulla osoitettua menetelmän tuntemusta ja oman oppimisen pohdintaa.

Arviointiasteikko:

Hyväksytyy/hylätty

Vastuuhenkilö:

Petteri Pietikäinen

Työelämäyhteistyö:

Ei

Lisätiedot:

Kurssi on osa Ihmisen evoluutio ja käyttäytyminen -sivuainekokonaisuutta

750336A: Evoluutioekologia, 5 op

Opiskelumuoto: Aineopinnot

Laji: Opintojakso

Vastuuyksikkö: Biologian ala

Arvostelu: 1 - 5, hyv, hyl

Opettajat: Panu Välimäki

Opintokohteen oppimateriaali:

Björklund, Mats, Evoluutiobiologia. , 2009

Opintokohteen kielet: suomi

Laajuus:

5 op / 133 h opiskelijan työtä.

Opetuskieli:

Suomi / (englanti).

Ajoitus:

LuK -tutkinto 2. sl.

Osaamistavoitteet:

Syventää opiskelijan tietoa siitä, mitä on evoluutio ja luonnonvalinta, mitkä prosessit vaikuttavat kelpoisuuteen ja sopeutumiseen ja mitä tekijät voivat johtaa lajiutumiseen.

Sisältö:

Kurssilla perehdytään mikroevoluution pääperiaatteisiin, miten luonnonvalinta toimii ja millä tavalla evoluutiotekijät voivat tuottaa toisaalta sopeutumista, toisaalta uusia lajeja. Kurssilla käsiteltäviä teemoja ovat mm. luonnonvalinta, seksuaalivalinta, koevoluutio, elinkiertojen evoluutio, suvullisen lisääntymisen merkitys, lajiutuminen sekä sosiaalisuuden evoluutio. Seminaareissa on esimerkkejä viimeaikaisista evoluutioekologian saavutuksista.

Järjestämistapa:

Lähiopetus.

Toteutustavat:

Lu ja sem yht, 36 t. Luentoihin ja seminaareihin osallistuminen pakollista, te.

Kohderyhmä:

EKO ja BT: pak, AOeko: vaihtoehtoinen.

Esitietovaatimukset:

Ei.

Yhteydet muihin opintojaksoihin:

-

Oppimateriaali:

Luennot ja seminaarit.

Suoritustavat ja arviointikriteerit:

Seminaari ja luentokuulustelu.

Lue lisää [opintosuoritusten arvostelusta](#) yliopiston verkkosivulta.

Arviointiasteikko:

1-5 / hylätty.

Vastuuhenkilö:

Arja Kaitala ja Panu Välimäki.

Työelämäyhteistyö:

Ei.

Lisätiedot:

Gaudeamus, Stearns, S. and Hoekstra, R. F. 2005: Evolution, An Introduction. Oxford University Press, New York, 575 p.

694815S: Kommunikoinnin evoluutio, 5 op

Voimassaolo: 21.09.2016 -

Opiskelumuoto: Syventävät opinnot

Laji: Opintojakso

Vastuuyksikkö: Humanistinen tiedekunta

Arvostelu: 1 - 5, hyv, hyl

Opettajat: Matti Lehtihalmes

Opintokohteen kielet: suomi

Laajuus:

5 op

Opetuskieli:

suomi

Ajoitus:

KI 2020

Osaamistavoitteet:

Opiskelija perehtyy ihmisen ja muiden eläinten kommunikoinnin erityispiirteisiin, ihmisen kommunikoinnin kielellisiin ja ei-kielellisiin muotoihin sekä eri tulkintoihin ihmisen kielen ja puheen evoluutiosta sekä siihen liittyvistä tekijöistä. Kurssin suoritettuaan opiskelija pystyy esittämään kommunikoinnin evoluution keskeiset kehityslinjat.

Sisältö:

Eläinten signalointi, yksilöiden ja lajien välinen vuorovaikutus. Psyyken ja kognition evoluutio. Kielen, puheen ja vuorovaikutuksen evoluutio.

Järjestämistapa:

Kontaktiopetusta 20 tuntia ja itsenäistä työskentelyä 115 tuntia

Toteutustavat:

Luentokurssi ja oheistehtävä

Kohderyhmä:

Ei rajattu

Esitietovaatimukset:

Ei vaatimuksia tai suosituksia aiemmista opinnoista

Yhteydet muihin opintojaksoihin:

Opintojakso on itsenäinen kokonaisuus eikä edellytä muita samanaikaisesti suoritettavia opintoja.

Oppimateriaali:

Aihepiirin tieteellinen kirjallisuus

Suoritustavat ja arviointikriteerit:

Hyväksytyy-merkinnän saaminen edellyttää aktiivista osallistumista opetuskeskusteluihin, kurssitehtävien palauttamista sekä oppimispäiväkirjan avulla osoitettua menetelmän tuntemusta ja oman oppimisen pohdintaa.

Arviointiasteikko:

Hyväksytyy/hylätty

Vastuuhenkilö:

Matti Lehtihalmes

Työelämäyhteistyö:

Ei

Lisätiedot:

Kurssi on osa Ihmisen evoluutio ja käyttäytyminen -sivuainekokonaisuutta